

list potom soc. odseka, ga ne sme naročiti še pri upravnistvu dotičnega lista, ker bi sicer dobival dva izvoda. Kdor pa je že naročil pri upravnistvu kak list, ga sicer lahko še naroči potom soc. odseka, a mora razločno opomniti, da ga je že direktno naročil za četrtletje, polu leta ali celo leto. Istotako ne pošiljajte naročnine direktno upravnistvu listov, temveč dobite poštne položnice soc. odseka „Zveze“ za plačevanje v mesečnih obrokih. Kdor je pa že poslal naročnino za kak list za leto 1909 dotičnemu upravnistvu, naj to v „Naročilnem listu“ razločno opomni ter vpiše v „Naročilni list“ le ostalo vsoto, ki jo še ima plačati na naročnini v letu 1909.

Socialni odsek „Zveze“ je pristopil k čekovnemu prometu in dobi vsak učitelj in vsaka učiteljica, ki vpošlje izpolnjen in podpisan „Naročilni list“, z obratno pošto 12 čekovnih položnic, s katerimi bo plačeval mesečne obroke.

Potom odseka naročene liste bo dobilo učiteljstvo naravnost od upravnistev listov in ne potom soc. odseka, ker s tem bi se poslovanje sila otežkočilo in dostavljanje zakasnilo. Eventualne reklamacije so torej tudi vbodoče pošiljati upravnistvu dotičnega lista in ne soc. odseku, ker ta nima ničesa opraviti pri razpošiljanju časopisov.

Izpremenitev stanovišča se mora pa naznaniti upravnistvom listov in tudi soc. odseku „Zveze“.

Kdor med letom ne mara več imeti naročenega kakega lista, ga slobodno vrne, a naznaniti mora to tudi soc. odseku, da mu dotični znesek naročnine odračuni, t. j. odpiše ostale mesece. Kdor si pa med letom želi naročiti še kak list, naj to naznani soc. odseku, ki bo takoj potrebno ukrenil, a mesečni obroki se mu bodo zvišali za primerno vsotico.

Naročniki imajo torej popolno svobodo; nikogar se ne sili ne tako in ne tako in vendar se naročevanje listov in plačevanje narodnega in stanovskega davka znatno olajša ter nima nobeden nikakih stroškov zaradi tega, temveč bo odsek izkušal doseči še celo nakaj odstotkov popusta pri naročnini za svoje naročnike.

Vsak slovenski učitelj in vsaka slovenska učiteljica na Štajerskem se naj torej posluži „Naročilnega lista“.

V.

Omenil sem že v III. članku nekatere ugodnosti, ki bi jih imela naša organizacija od tega načina naročevanja, in navesti hočem še nekaj točk, kake koristi bi imel naš stanovski ugled od tega.

Neki založnik je dejal nedavno: „Učitelji so jako dobri odjemalci — a slabi plačniki.“ Če pomislimo svojo gmotno mizerijo, je razumljivo, da smo učitelji slabi plačniki, a v omenjenem reku je očitano, čemu pa vzameš, če ne moreš redno plačevati. In to je poniževalno. — Pred alternativno smo, ali bi si naj ničesar ne naročili, ker ne moremo redno plačevati. Prvo nas dovede do duševne otupelosti ter je ne le našemu osebnemu in stanovskemu ugledu na kvar, temveč ima škodo tudi narod, zakaj kakršno učiteljstvo — takšna mladina... Iskati moramo torej način, da bomo redni plačniki svoje duševne hrane. In če nam zvišajo tudi plače, ne postane učiteljstvo redni plačnik, ker drugi stanovi, ki

imajo znatno večje plače, tudi niso redni plačniki. Delavci ki dobivajo vsak teden svojo mezdjo, imajo v krajih, kjer je njihova organizacija čvrsta, kjer so zavedni, uvedeno tedensko plačevanje prispevkov za svoj stanovski davek (članarino organizacije) in naročnino za liste. In ta način se je jako dobro obnesel, zakaj bi se potem omenjeni način naročevanja in plačevanja potom soc. odseka „Zveze“ ne obnesel? E d i n i n a č i n, da bo učiteljstvo ne le dober odjemalec, temveč tudi redni plačnik, je, da se učiteljstvu omogoči plačevati naročnino in druge prispevke v mesečnih obrokih.

Da se napredni listi ne zavzemajo za učiteljstvo s tisto vsmo, kakor bi se morali, je vzrok tudi, ker imajo med učiteljstvom razmeroma malo naročnikov in dober del teh redno niti ne plačuje naročnine. Kako nevoljen je upravnik „Učit. Tovarisa“, pričajo dovolj njegove listnice, a to je upravnik stanovskega glasila, ki še potrpi, ker ve, kaka je naša gmotna mizerija. Lastniki drugih listov pa ne potrepe, temveč na tihem in tudi javno zabavljajo čez učiteljstvo, češ — slabi plačniki so. In na ta način trpi ugled vsega stanu.

Ako se pa učiteljstvo naroči na liste potom soc. odseka „Zveze“, odpade namah ta veliki nedostatek, ki nam toliko škoduje, in učiteljstvo dobi ves drug ugled, ker bo redni plačnik. Naša organizacija bo pa od časopisov tudi lahko zahtevala podpore za to ali ono našo akcijo, n. pr. regulacijo plač i. dr., stanovske in službene zadeve. Kateri časnik pa je že prinesel kaj člankov, n. pr. o regulaciji učiteljskih plač? Nobeden! Kako potrebno pa bi bilo, da bi se listi zavzeli za naše težnje, ker listi vplivajo suggestivno na mase ter delajo tako javno mnenje! Javno mnenje pa je dostikrat ali celo večinoma merodajno za postavodajne korporacije. Javno mnenje postavi učiteljstvo v svojo službo, če dobi vpliv na liste in to je mogoče, če se učiteljstvo naroči nanje potom soc. odseka in postane tako redni plačnik. Vodstvo organizacije lahko od listov zahteva: „Ker je toliko in toliko učiteljev in učiteljic naročenih na Vaš list, zavzamite se letos za to in ono našo težnjo, sicer bomo učiteljstvu priporočili, da ga opusti prihodnje leto.“ In takšna alternativa bi gotovo izdala; da, listi bi zaradi konkurence — vsak list je vendarle trgovsko podjetje — celo tekmovali, kateri bi se bolj zavzemal za naše težnje.

Naš stanovski ugled bi se tudi jako povzdignil, če bi plačevalo učiteljstvo narodni davek, t. j. prispevke za to in ono narodno društvo, n. pr. družbi sv. O. in M., soc. odseku in bi ta plačeval pokroviteljnine s tem. Sedaj se navadno sodi, da učiteljstvo nič ne daje v narodne namene, ker če da tudi kateri tu eno krono, tam dve, javno mnenje to prezre in tako je razumljivo tisto neupoštevanje učiteljstva pri narodnih napravah. Če pa da vsak učitelj in vsaka učiteljica bodisi v ta ali oni narodni namen mesečno le 10 ali 20 h potom soc. odseka „Zveze“, bi se nabrala lepe vsote, ki bi glasno pričale o naši narodni zavednosti in naš stan bi dobil ves

drug ugled, če bi leto za leto plačal toliko in toliko pokroviteljnin za to ali ono narodno napravo.

Pred nekoliko leti se za dijaštvo nihče ni zmenil, v očeh starejših so bili le nezreli dijaki, ter so bili kvečjemu dobri, da so na kaki primiciji zabavali občinstvo z burkami „Kovač si je našel tobak“ i. dr., a dandanes ima dijaštvo ves drug ugled. Družabno se jih ne prezira, in časopisi obširno poročajo o vsakem pokretu dijaštva. Ta ugled si je pridobilo dijaštvo z narodnim delom in s svojo narodno poštrevolnostjo. Že celo srednješolci zbirajo prispevke, da plačujejo pokroviteljnine v narodne svrhe, in kak vtisk napravi poročilo, n. pr.: Mariborski gimnazijci so plačali letos družbi sv. O. in M. že drugo pokroviteljnino. Pri tem pa marsikdo pogreša poročila, da je učiteljstvo kaj vplačalo.

Učiteljstvo sicer plačuje narodni davek in je gotovo tudi jako narodno poštrevolno, a učiteljske krone se ne upoštevajo, kertiutim priklaplajo raztresene. Potrebno je torej za povzdigo našega stanovskega ugleda, da organizujemo plačevanje našega narodnega davka. Tisto „Levica naj ne ve, kar da desnica“, velja le za posameznika, a za stan je potrebno, da se vsako leto izkaže s svojim prispevkom, ker velja za stan v tem oziru še bolj kakor za posameznika, da toliko veljaš, kolikor plačaš.

Pri plačevanju narodnega davka pa imata učitelj in učiteljica istotako popolno svobodo kakor pri naročevanju listov. V „Naročilne liste“ vpišeš za katerikoli namen hočeš dati in kolikor hočeš dati. Nihče se ne sili in tudi ni nikakršnega beračenja in vendar bi bil uspeh znaten.

Kako veliko korist bodo imela učiteljska društva, o tem pa prihodnjič.

Občine — stebri držav.

Občinam je sicer z občinskim redom za Štajersko odmerjen določen delokrog. Ob površčnem pogledu tega reda se dozdeva, da politične zadeve ne sodijo v delokrog občin, a ker je c. kr. državno sodišče na Dunaju s svojo razsodbo z dne 3. julija 1906, broj 264, razsodilo, da se politične pravice, zapopadane v določbah državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra l. 1867, drž. zak. broj 142, ne nanašajo samo na državljane, temveč tudi na vse tužemske korporacije, torej tudi na občino Kokarje, ki ni samo organ deželnega odbora in člen upravnega organizma v Štajerski, temveč je tudi sama za sebe politična korporacija, pristujejo tudi nji vse politične pravice, zapopadene v tem državnem osnovnem zakonu.

Zavedajoč se pravice, ki so dane avstrijskim državljanom in občinam s členom XIII. ravno imenovanega zakona, da ima namreč vsakdo pravico svoje mnenje z besedo, pismom tiskom ter s podobami v okvirju zakonitih mej svobodno izražati, je občinski odbor kokarski v svoji seji z dne 13. grudnia 1908 na predlog svojega zavednega župana Josipa Praznika sklenil soglasno sledeče resolucije:

I. Ker se vseučiliška rektorja v Gradcu in na Dunaju nasproti slovenskim vseučilišč-

nikom pristransko in razžalivo obnašata, ker tadva in vlada dopuščata, da nemški burši pretepavajo slovenske visokošolce, oziroma jim branijo s silo v akademsko obednico ter jih smatrajo za manj vredne in za neenakopravne, se čuti z njimi tudi občinski odbor kokarski užaljenega.

Da bo naša akademiška mladina v prihodnje zavarovana pred podobnimi nemškimi barbarskimi napadi in da se ustreže kričeči kulturni potrebi slovenskega naroda ter da se že vendar enkrat izvrši člen XIX. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra l. 1867., drž. zak. broj 142, zahtevamo v imenu prebivalstva občine Kokarje najodločneje, naj predloži vlada državnemu zboru še letos zakonski načrt za ustanovitev popolnega vseučilišča s slovenskim učnim jezikom v Ljubljani.

Ugovarjamo odločno, da bi se italijansko vseučilišče prej ustanovilo nego slovensko. Najodločneje se zavarujemo proti temu, da bi se italijansko vseučilišče ustanovilo v Trstu.

II. V imenu prebivalstva občine Kokarje se zgražamo nad žalostnim dejstvom, da se je dobila avstrijska vlada, ki se je vdala vse-nemškemu pritisku in je v varstvo nesmiselnih burševskih čepic razglasila nad Prago drakonično naglo sodbo. Bratskemu češkemu narodu izražamo v njegovih bridkih časih svoje najsrčnejše čuvstvanje.

III. V imenu prebivalstva občine Kokarje odobravamo opozicijsko stališče v „Narodni zvezi“ združenih slovenskih in hrvaških državnih poslancev ter jih nujno prosimo, naj nadaljujejo z svojo odločnostjo pričeti boj za pravice slovenskega naroda proti ponemčevalnemu vladnemu sistemu, naj preprečijo z najradikalnejšo obstrukcijo nemška nasilstva nad slovenskim narodom.

IV. V imenu vsega prebivalstva občine Kokarje pozivamo vlado in prosimo krono, naj stori konec nezakonitostim in političnemu preganjanju na Hrvaškem.

V. V imenu vsega prebivalstva občine Kokarje rotimo vlado, naj stori vse, da bo prenehala nevarnost vojne s Srbijo in Črno goro. Mi smo proti vojni s človekoljubnega stališča: zakaj vojna je za družine nekaj nad vse strašnega, proti tej vojni pa smo še posebe, ker bi se vodila proti našemu bratskemu narodu in bi dala povod za evropsko vojno. Naša država naj pomiri razburjenost v Srbiji in v Črni gori s tem, da se naj za Srbijo z odstopom primernega sveta zveza z Jadranskim morjem.

VI. Dokler ni sporazumna rešitev prepis s Srbijo in Črno goro zagotovljena, naj v „Narodni zvezi“ združeni slovenski in hrvaški državni poslanci zastopajo v aneksijskem vprašanju strogo opozicijsko stališče, potem pa naj z ozirom na ponemčevalne namene vseh dosežanih avstrijskih vlad delajo z vsemi sredstvi na to, da se troedina kraljevine Hrvaška, Slavonija in Dalmacija, potem Bosna in Hercegovina, in končno vse slovensko ozemlje združi v jugoslovansko državno skupino kot nerazdružljiv del Avstrije pod žezlom Habsburžanov.

Dalje v prilogi.

to je pesmarica od Škultetija. Pa jame listati po knjigi ter čita pesem: „Verný Slovák“, oni stih, ki se začenja z besedami: „Jaz sem majhen, toda Slovák.“

„Kaj je to? Torej rabite tudi takšne knjige?“ doda porogljivo. „Ali je tudi ta knjiga potrjena od ministrstva?“

„Prosim,“ se jame opravičevati učitelj, „v tej knjigi se nahajajo nedolžni verzi, torej še ni nikdar ovržena in že je temu več nego šestdeset let, kar je bila prvokrat tiskana in d tega časa brez ovir predpostavljanih večkrat izdana, končno pa tudi ni učna knjiga, marveč so si jo otroci sami kupili za domače čitanje.“

„Tako?“ in pri tem se je nasmehnil, „a od koga?“

„Nu od mene?“ odvrne učitelj nekako bojazljivo, kakor bi se bal, da bo grajan zaraditega... „Saj je to najboljša knjiga za čitanje slovaških otrokom,“ doda.

„Tako?“ — Razumem.“

„A ti, kakšne knjige imaš?“ vpraša drugega učenca.

Ta mu poda molče vse.

Šolski nadzornik jih pregleda po vrsti. Nad čitanko je kar ostrmel, ko je ondi zagledal bel papir. Odpre jo ter vidi zemljevid

Evrope in Amerike, na katerem so bile naznačene črte, koder se potuje iz Evrope v Ameriko.

„A kaj pa je to?“

„Ne vem,“ odvrne ta nekako malomarno.

„Kdo ima še takšen zemljevid?“ vpraša nadzornik otroke.

Kakšnih pet otrok ga je še imelo.

„Gospod učitelj, mar ne veste, da je strogo prepovedano ukvarjati se z agenturo iselstnikov?“ s tem vprašanjem se obrne nadzornik k učitelju.

„Kaj takega si ne dam očitati“, zakriči učitelj razžaljen — „a...“

„Dokazi so tukaj... a pri tem bodite tiho...“

„To še niso nobeni dokazi,“ odvrne učitelj. „Ljudem se pošilja to iz Bremena in Hamburga po pošti, ti pa dade to otrokom, da se s tem igrajo kot z nekakimi nepotrebnimi slikami in znakovi. Sicer jih še nisem pregledal, zakaj med učenjem čitanja morajo šolski otroci imeti samo dotično knjigo ali pa pisanko in tablico. Da bi vohunil po torbica — odpustite — to mi ni prišlo še nikdar v glavo, da bi naj jemal ozir na takšne malenkosti. In jaz,“ nadaljuje z zvišenim glasom, „jaz naj

bi podpiral iselstniško gibanje? Jaz, ki narod ljubim ter vidim z žalostjo, kakšna škoda se mu godi uprav s tem, da so mnogi ostali ondi za morjem na veke, drugi so zopet pravno globoko padli, ali pa so njih žene, ki so ostale same, postale nenravnstvene?“

Nadzornik samo mahne z roko, kakor bi hotel reči: pustimo to, naj to verjame, kdor hoče. Na to pa vpraša:

„Ali učite otroke peti madjarske pesmi?“

„Da.“

„Ali znajo zapeti cesarsko pesem?“

„Da.“

„Prosim, izvolite začeti.“

Učitelj vzdihne, pogleda otroke v zamenje, naj vstanejo, na to pa začne:

„Isten ald mag a magyart *)“

Kaj si mislil, kaj čutil, kaj pretrpel pod tem petjem — to ve le sam Vsemogočni očetiti, to sramoto, to njegovo ubeštvo in ta smeh, ki je gladal iz oči nadzornikovih, ko je čutil, da se nahaja ponižan in mučen slično muhi v pajkovi mreži.

Da, on je moral peti in prositi Boga za blagor onih, ki ga tako mučijo, ki mu strežejo po življenju, a ne samo njemu, marveč tudi njegovi ženi in drobnim in nedolžnim

*) Bog blagoslovi Madjara.

otrokom. On je prepeval, in srce mu je pri tem krvavelo, on se je pokoril, on se dal zasramovati, samo da je svoj ubogo rodovino zamogel zavarevati pred najskrajnejšo bedo...

Ko je nadzornik odšel od njega, ni bil zmogel dalje poučevati; razpustil je otroke vsaksebi in odšel v svoje stanovanje, kjer ga je že pričakovala soprega vsa v skrbeh, zakaj obisk nadzornika v slovaških vaseh ni zbuja nikdar kake prijetnosti, pač pa je bil zmerom nekaj zlobnega, ker nadzornik le malokdaj pride z dobrim namenom, marveč vsikdar zaradi gotovega smotra in z nekim načrtom, da bi mogel najti kakšno napako ter se radoval nad zadrego svojega podložnika in kazal svojo moč nad njim. — A kar je še najpoglavitejše, da bi zmerom mogel se izkazati, kako skrbno čuva nad drago domovino — ker sicer se mu lahko utegne pripetiti, da ga odvržejo kot nekakšno staro železo, ali da ne bo mogel korakati dalje.

Ko ji je bil povedal, kaj se je pripetilo, sta umolknila oba. — Čutila sta, kaj ima priti, ker sta videla to že na drugih in vrhutega sta bila o tem poučena jako dobro, ker sta to dostikrat že izkusila sama in čitala v časopisih o krivicah, ki so se doprinala na slovaškem narodu, ki so tako jasno dokazovale to grozno